

Návrh zástupcov NLC na zmenu hospodárenia v NP Poloniny na základe terénneho posúdenia súčasne uplatňovaných postupov vykonávania naplánovaných obnovných ťažieb.

Východiská (súčasný stav)

Legislatívny rámec:

Územie je zaradené do:

- NP Poloniny,
- Biosférickej rezervácie Poloniny
- Svetového dedičstva UNESCO
- Natura 2000 (Vtáčie územie, UEV)
- Územie bolo ocenené Diplomom rady Európy

Tieto legislatívne známe skutočnosti boli premietnuté v posudzovanom území do schváleného PSL nasledovne:

V NP je vyhlásený 3. stupeň ochrany prírody z čoho nevyplývajú obmedzenia rámcového a podrobného plánovania oproti ostatnej krajine (1. stupeň ochrany prírody) pokiaľ nedôjde k schváleniu osobitného režimu obhospodarovania a vyhláseniu Lesov osobitného určenia z titulu OP.

Prírodný rámec, stav lesa a z toho vyplývajúce okolnosti:

Posudzované územie je možné považovať za prirodzené porasty typických a lipových bučín na prechode do jedľových bučín s prirodzeným zastúpením jedle so stupňom prirodzenosti 3. Porasty majú prirodzenú drevinovú skladbu, ale zjednodušenú štruktúru, bez hrubých stromov a hrubého mŕtveho dreva.

Pre združený hospodársky súbor porastových typov bučín a jedľových bučín bola navrhnutá rubná doba 100 rokov (rubný vek buka 100 rokov a jedle tiež 100 rokov) a obnovná doba 40 rokov, čo rešpektuje súčasné pracovné postupy vychádzajúce z rubnej zrelosti drevín v danej lesnej oblasti (flyšové oblasti) a zákonne danému maximálnemu prípustnému obnovnému postupu, ktorý bol navrhnutý ako maloplošný podrastový spôsob (MP).

Vznik a predchádzajúci spôsob obhospodarovania predmetných porastov vytvoril veľký homogénny komplex porastov bučín s primiešanou jedľou, jednotlivou prímiesou nepôvodného smreka a cenných listnáčov. Z hľadiska štruktúry sa jedná o mierne hrúbkovo a výškovo diferencované porasty s prevažujúcou prvou etážou vo veku tesne nad 100 rokov s pomedzi sa vyskytujúcou druhou etážou vrastavých jedincov buka a jedle a vznikajúcou vrstvou obnovy z prirodzeného zmladenia.

Zariaďovateľ riešil návrh obnovy okrajovým clonným rubom na dve výšky porastu s dvomi zásahmi v decéniu, čo obhospodarovateľ v podstate aj realizuje bez využitia možnosti použitia jemnejších (finančne náročnejších) obnovných postupov.

Poznámka: súčasné pracovné postupy HÚL neriešia priestorovú nadväznosť obnovy v takýchto rozsiahlych komplexoch porastov rovnakej vekovej štruktúry a preto sa navrhli zariaďovateľom rovnomerne rozpracovať schématickými rubmi všetky predmetné porasty, ktoré dosiahli rubný vek intenzitou zodpovedajúcou ťažbovým percentám v danom štádiu obnovy, tak aby bolo možné naplniť zvolený ťažbový ukazovateľ. Výsledkom je rozpracovaný komplex porastov veľkej výmery schématickými rubmi ktoré sú rozpoznateľné z veľkej diaľky čo na časť verejnosti pôsobí v NP rušivo.

Zhodnotenie súčasného stavu:

- Súčasný stav je výsledkom **neuplatnenia osobitného režimu hospodárenia**, ktoré by si takéto územie vyžadovalo.
- Obhospodarovateľ je pod neustálym tlakom na kladný hospodársky výsledok a napriek stúpajúcemu tlaku verejnosti neuplatnil z vlastnej iniciatívy jemnejšie formy a spôsoby vykonania navrhutej obnovnej ťažby (čo je možné realizovať bez zmeny navrhutej výšky ťažby v jednotlivých JPRL) , ktorých uplatnenie by znamenali

investície do ťažbových a približovacích technológií, ktoré by sa premietli do nákladov na realizáciu odporúčaných predpisov.

- Nariadenie vlády v ktorom sa hovorí o uplatnení PBOL v ochrannej zóne svetového dedičstva nebolo doteraz právne uchytené v žiadnom legislatívnom rámci, preto bez uplatnenia osobitného režimu obhospodarovania a vyhlásenia LOU ho nie je možné vyžadovať.
- Posudzovanie uplatňovania schématických MCR na ortofotomapách resp. iných účelových mapách síce nevyzerá priaznivo, avšak v teréne nepôsobí tak jednoznačne rušivo. Striedanie jednotlivých rastových fáz lesa na pomerne krátkych úsekoch ukazuje na mozaikovitosť lesných štruktúr vytvorenú lesným hospodárom za s účelom nepretržitého hospodárenia na danom území s k danej dobe spoločnosťou poskytnutými finančnými prostriedkami.

Návrh riešenia

Podľa nášho názoru, pokiaľ nedôjde k prijatiu navrhovaných legislatívnych predpisov na úseku OP a LH je treba:

1. **Alt. 1. Úprava programu starostlivosti.** Na zostávajúce obdobie platnosti PSL (2014 – 2023) prehodnotiť uplatňovania okrajových clonných rubov a uplatniť ods. 5 § 43 „Úprava programu starostlivosti je odlišné vykonanie plánovaného hospodárskeho opatrenia so zameraním na zlepšenie stavu a vývoja lesného porastu. Úprava programu starostlivosti je v pôsobnosti hospodára, ktorý jej vykonanie vyznačí v programe starostlivosti.“ jednotlivo podľa terénnych podmienok a stavu lesných porastov buď zmenou na MCR (t.j. bez presvetlenia po dorube - so znížením plánovanej výšky ťažby) alebo uplatnením hospodárskeho spôsobu podrastového s jeho maloplošnou formou - maloplošný clonný rub v skupinách (t.j. bez zmeny výšky ťažby v JPRL).

Alt. 2 Navrhnuť osobitný režim obhospodarovania, t.j. vypracovať návrh na zmenu PSL z dôvodu návrhu vyhlásenia kategórie LOU. Osobitný režim by spočíval v predĺžení modelovej OD na 60 rokov a zmenu spôsobu obhospodarovania smerom k prebudove na tzv. trvalo etážové, prípadne mozaikové porasty, teda prechod na prírode blízke obhospodarovanie v zmysle definície pripravenej v návrhu novely lesného zákona.

2. **Ťažby realizovať len v období suchého leta a zimy, pri realizácii ťažieb** zásadne nepoužívať stromovú metódu. Dôsledne dodržiavať ods. 8 § 24 „Zakazuje sa viesť cesty, zväžnice a približovacie linky korytami drobných vodných tokov v pozdĺžnom smere.“ V okolí týchto tokov ponechávať časti porastov bez zásahu cca do výšky najm. 1 stromu.
3. **Alokovať finančné zdroje** na tieto vyššie navrhované zmeny a samotnú kompenzáciu počiatočných zvýšených nákladov na obhospodarovanie lesov jemnejším spôsobom zo strany zriaďovateľa, keďže sa jedná o štátny podnik a nie súkromného vlastníka, kde by sa mala kompenzácia dohodnúť pri návrhu obmedzení.
4. **Pripraviť personálne** štátny podnik na prechod na jemnejšie spôsoby obhospodarovania, exkurzie, školenia ap. resp. prechod organizácie zo štátneho podniku na príspevkovú organizáciu
5. **Finančne podporiť** materiálne vybavenie dodávateľov prác v regióne na realizáciu jemnejších obnovných postupov.
6. **Aj po prijatí** navrhovaných legislatívnych opatrení je nevyhnutné dobudovanie lesnej cestnej siete spevnením súčasných odvozných ciest resp. novými lesnými cestami, čo vzhľadom potrebu obhospodarovania lesov ale aj ochranu prírody si vyžaduje združenie finančných prostriedkov z oboch rezortov.

Na realizáciu bodu 1 odporúčame primerane použiť odbornú spoluprácu s NLC-ÚHÚL.

Kroky 2 až 4 bude potrebné realizovať aj po prípadnom schválení navrhovaných legislatívnych zmien pre obmedzenie obhospodarovania lesov v NP. Podčiarkujeme, že prechod na jemnejšie postupy - PBOL je finančne náročný a pokiaľ bude jediným príjmom lesníctva predaj dreva, tak je nutné pripraviť systém motivačných nástrojov na realizáciu prechodu na PBOL.

Riziká neriadeného - vynúteného prechodu na jemnejšie postupy, ktoré nevieme v danej chvíli úplne posúdiť:

1. Je súčasný stav lesnej dopravnej siete dostatočný na realizáciu PBOL? Treba vziať do úvahy že pri jemnejších formách obhospodarovania sa znásobí počet prejazdov ťažkej techniky po zemných, nespevnených

približovacích cestách v dlhšom období ako doteraz. Približované budú síce menšie objemy, ale častejšie. Nachádzame sa vo flyšovom území, kde je budovanie spevnených približovacích ciest mimoriadne finančne náročné a v súčasnosti ide o „hlinené cesty“ použiteľné len v zime a v prípade suchého počasia .

2. Prejazd LKT pri vyťahovaní jednotlivých kmeňov k odvoznej ceste po linkách sa takisto znásobí.

Dôsledkom je obmedzenie ťažieb na priaznivé obdobia roka (zima, suchšie obdobia) a problémy v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch, čo znovu vyvoláva požiadavky na finančné zdroje na krytie zvýšených finančných nákladov pre realizáciu PBOL.

Vo Zvolene 22.7.2019

Vypracovali: Ing. Ivor Rizman a Ing. Ján Kučera